

VÄGLEDNING FÖR SKOLAN

NARKOTIKASÖK MED HUND – SAMVERKAN MED POLIS OCH PRIVAT AKTÖR

MARIA DELIN

INNEHÅLL

Inledning	3
1. Utgångspunkter	3
2. Vad säger lagen?	4
3. Syfte	4
3.1 I förebyggande syfte	4
Fyra undersökningar	4
3.2 Vid misstanke om narkotika	5
4. Samverkan med polisen respektive privat aktör	5
4.1 Samverkan med polisen	5
4.2 Samverkan med privat aktör	5
5. Vilka regler gäller för kommunal respektive fristående skola?	6
5.1 Kommunal skola	6
5.2 Fristående skola	6
6. Elevskåp och väskor	7
6.1 Elevskåp	7
6.2 Rätten att kontrollera medhavd väska	7
7. Vad ska skolan tänka på vid upphandling av privat aktör?	7
7.1 Skolans drogpolicy	7
7.2 Riktlinjer	7
7.3 Kravspecifikation vid upphandling	8
7.4 Avtal	8
7.5 Genomförande av hundsök	8
Checklista vid anlitan av privat aktör	9
Dokumentation för undersökning av tillhörigheter	10

INLEDNING

Allt fler skolor har kommit att använda narkotikasökhundar som en insats inom ramen för skolans drogpolicy och förebyggande arbete.

Då efterfrågan ökat och polisens resurser är begränsade anlitar skolor, kommuner och huvudmän i allt större utsträckning privata aktörer.

Detta är en växande och oreglerad marknad där allt fler aktörer erbjuder skolan tjänster och där det kan vara svårt att bedöma kvalitet och veta vilka krav skolan kan och bör ställa vid en upphandling.

Till Narkotikafri Skola, som sedan många år arbetar med råd och stöd i skolans arbete med drogpolicy och förebyggande insatser, kommer också många frågor från skolor om just narkotikasök med hund.

Det finns därför ett behov att svara på de frågor skolan ställer, vilket också är syftet med denna vägledning som i en första version togs fram 2023 och som uppdaterats i föreliggande version från 2026.

Vägledningen utgår från Polismyndighetens utlåtande *Polismyndighetens riktlinjer Narkotikasök vid skolor och institutioner m.m. (2016-01-15)* som redogör för den rättsliga grunden.

Vägledningen har tagits fram i samarbete med **BOSH**, Branschorganisationen för sökhundar. BOSH har etablerat en kvalitetsstandard för privata aktörer som underlättar för uppdragsgivare att göra bedömningar av lag- och kvalitetskrav vid upphandling och avtal.

Det du som läser denna handledning behöver känna till om sökhundar är att de markerar på doft av de preparat de är tränade på, vilket inte alltid innebär att narkotikan finns kvar. En elevs kläder kan till exempel bära doft, om det är dennes, dennes familj eller vänner som använt narkotika kan inte sökhunden avgöra. En markering ska därför ses som en anledning till att starta en konversation för vidare utredning. Sökhundar är heller inget facit, de kan missa av olika anledningar, men de är det bästa instrumentet vi har för att upptäcka narkotikan och utföraren ska alltid sträva efter 100 %.

1. Utgångspunkter

Arbetsmiljö – studiero

Skolan ska vara en trygg och säker miljö och arbetsplats för elever och personal. Trygghet och studiero är en nödvändig förutsättning för att lärande och utveckling ska kunna ske.

Arbetet med att förebygga narkotikaanvändning och att säkerställa en narkotikafri arbetsmiljö är en del av detta arbete.

Det åligger skolan att säkerställa en narkotikafri skol- och arbetsmiljö och att ingripa i händelse av att misstankar om bruk eller hantering av narkotika föreligger.

Skolans drogpolicy

Skolans drogpolicy består av både främjande, förebyggande, stödjande och ingripande åtgärder och kan ses som pussel av flera olika insatser och åtgärder. För detta finns ett starkt stöd i lagstiftningen.

Användning av narkotikasökhundar ska ses som en sådan pusselbit, ett komplement till övriga delar och syftar till att öka upptäcktsrisken och bidra till en tryggare och säkrare skolmiljö.

Rättssäkerhet och integritet

Om lagstiftningen ger elever och personal rätten till en trygg, säker och narkotikafri arbetsmiljö har skolan en motsvarande skyldighet att säkerställa detta. I detta syfte har skolan möjlighet och i vissa fall skyldighet att använda kontroll- och ingripande åtgärder.

Med detta följer att sådana åtgärder ska uppfylla kraven på rättssäkerhet och skydd för den enskildes integritet. Regler och rutiner för dokumentation av åtgärder, förvaring och tillgång till uppgifter kopplade till narkotikasök och undersökning av elevs väska behöver därför tydligt anges i interna styrdokument.

2. Vad säger lagen?

Den lagstiftning som skolan har att utgå från och praktiskt tillämpa är:

FN:s barnkonvention (svensk lag sedan 2020) innebär att barnet enligt artikel 33 har rätt till skydd mot narkotika. Det är huvudmannens och rektors skyldighet och ansvar att säkerställa detta skydd i skolmiljön.

Narkotikastrafflagen enligt vilken (1§ NSL) det är ett brott att olovligen:

- överlåta narkotika,
- framställa narkotika som är avsedd för missbruk,
- förvärva narkotika i överlåtelsetyfte,
- anskaffa, bearbeta, förpacka, transportera, förvara eller ta annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk eller
- inneha, bruka eller ta annan befattning med narkotika.

Arbetsmiljölagen som innebär en skyldighet för skolan att förebygga ohälsa, olyckor och säkerställa en god arbetsmiljö.

Skollagen som ålägger skolan en skyldighet säkerställa elevers studiero och möjlighet att under vissa förutsättningar vidta disciplinära åtgärder vid förekomst av narkotika bland elever och i skolmiljön.

Huvudmannen ska säkerställa att skolan bedriver ett förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero.

Socialtjänstlagen som innebär att personal i skolan har skyldighet att anmäla till socialnämnden om det finns oro för att ett barn far illa exempelvis genom användning av narkotika.

Polismyndighetens riktlinjer för brottsförebyggande narkotikasök med hund.

Till detta kommer lagstiftning och riktlinjer för hur skolan kan använda kontrollåtgärder som övervakningskamera, kontroll av väskor, slumpvis drogtestning och narkotikasök med hund.

3. Syfte

Narkotikahund i skolmiljö kan användas för två olika syften.

3.1 I förebyggande syfte

Det finns inga hinder i lagen för användning av narkotikahund i skolmiljö i förebyggande syfte. Narkotikasök med hund syftar till att öka risken för upptäckt och att elever därigenom väljer att inte förvara eller bruka narkotika i skolans lokaler. Syftet med detta är att bidra till säkerställandet av en trygg, säker och narkotikafri arbetsmiljö och att förebygga och motverka användning av narkotika.

Narkotikasök med hund i förebyggande syfte kan göras av både polis och av privat aktör.

För polisiärt narkotikasök i förebyggande syfte gäller särskilda riktlinjer från polismyndigheten, *Narkotikasök vid skolor och institutioner m.m.* (2016). För narkotikasök med privata aktör rekommenderas att polisens riktlinjer följs.

Fyra förutsättningar

I polismyndighetens utlåtande anges fyra förutsättningar för narkotikasök i förebyggande syfte.

Policy och ordningsregler. För en brottsförebyggande insats med narkotikahund krävs att skolan har upprättat en drogpolicy där det tydligt framgår att narkotikasökhund kan komma att användas i skolans lokaler.

Elever och vårdnadshavare ska känna till att sök med narkotikasökhund kan ske. Detta är en förutsättning för att åtgärden ska ha en förebyggande effekt. Dock informeras inte om när söken ska ske.

Aldrig elever närvarande. Genomförandet av sökandet ska ske när elever inte är närvarande. Sök görs således inte på en enskild person och detta innebär att sök aldrig görs mot elever. Skälet till att sök ska ske när elever inte vistas i lokalerna är bland annat med hänsyn till elevernas integritet. Ser elever när sökhunden markerar på ett skåp så vet de sannolikt vem skåpet tillhör. Eleverna ska inte heller vara närvarande av säkerhetsskäl gentemot hundföraren och hund som företar sökandet.

Däremot kan en hundförare och hund besöka skolan när elever är närvarande i informationssyfte och som en del av det förebyggande arbetet.

På skolledningens initiativ. Ytterligare en förutsättning är att narkotikasök i förebyggande syfte måste ske på skolledningens initiativ och inte grundas på en specifik misstanke om brott.

3.2 Vid misstanke om narkotika

Narkotikasök vid misstanke ska alltid göras av polis, detta oavsett hur misstanken uppstår.

Av [28 kap. 1 § rättegångsbalken](#) framgår att om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelsestraff kan följa, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag.

Misstanke i samband med förebyggande narkotikasök med polis

Om narkotika påträffas av polis övergår den förebyggande insatsen i brottsutredande verksamhet.

Misstanke i samband med narkotikasök med privat aktör

Om narkotika påträffas där privat aktör genomför sök tillkallas polis så att den förebyggande insatsen övergår i brottsutredande verksamhet.

Om polisen inte har möjlighet komma för att hämta narkotikan får polisen ge rektorn instruktioner om och hur narkotikan kan tas om hand. Rektor ska dock inte åka till polisstationen för att lämna narkotika, då detta strider mot narkotikastrafflagen.

4. Samverkan

4.1 Samverkan med polisen

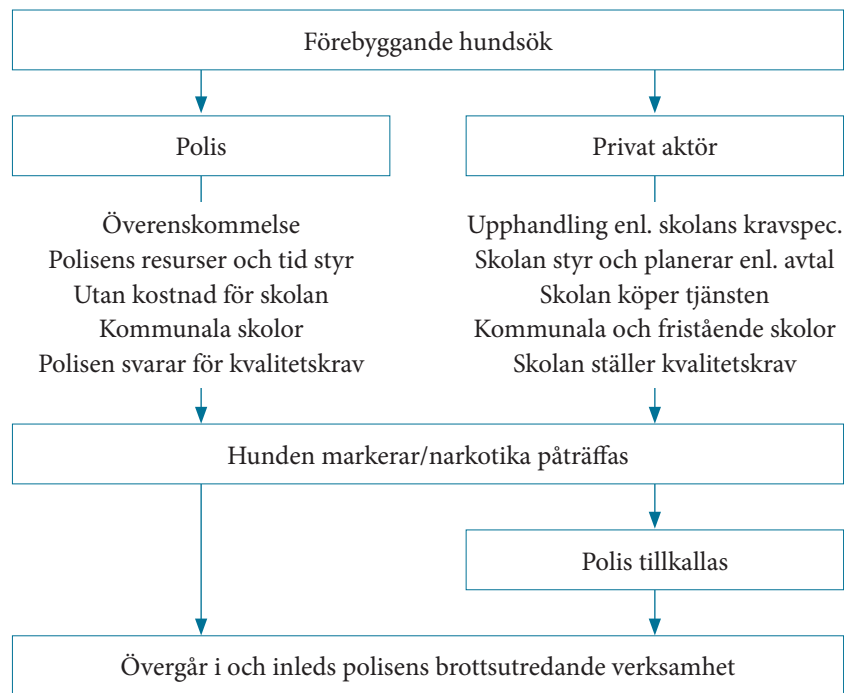
Samverkan med polisen kan ske i olika former. Det förekommer att polisen med viss regelbundenhet besöker skolan med syftet att vara synlig för eleverna och på så vis skapa trygghet. Det förekommer att polisen och skolan kommer överens om att skolans lokaler kan användas som träningsområde för polisens hundar.

Dessa former för samverkan är kostnadsfria för den kommunala skolan. Polisens resurser är dock begränsade vilket också begränsar möjligheterna att planera och genomföra återkommande insatser över tid. Samverkan sker på polisens villkor och styrs i av deras möjligheter och prioriteringar.

4.2 Samverkan med privat aktör

Samverkan med privat aktör innebär att skolan upphandlar en tjänst och att avtal upprättas mellan skolan och den privata aktören.

I detta fall styr skolan över verksamheten och reglerar i avtal med vilken regelbundenhet narkotikasök ska göras. Därigenom kan insatsen planeras långsiktigt och återkommande.

5. Vilka regler gäller för kommunal respektive fristående skola?

5.1 Kommunal skola

Vid misstanke om brott ska polisen ingripa. När det gäller sök med narkotikahund i förebyggande syfte finns möjlighet, men ingen skyldighet för polisen att bistå skolan.

I polisens uppgifter ingår att samverka med andra myndigheter vilkas verksamhet berör polisverksamheten, bland annat med skolan. Detta sker genom dialog mellan skolan och polisen och regleras i [2 och 6 §§ polislagen](#).

Av [8 § förvaltningslagen](#) framgår vidare att varje myndighet ska ge andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten.

I polismyndighetens utlåtande sägs att myndighetens rådande arbets- och resurssituation vid tillfället för förfrågan även ska beaktas vid bedömningen om hjälp kan lämnas. Samarbetskyldigheten är inte obegränsad.

En dialog mellan skolan och polisen behöver således föras om huruvida samarbete kring narkotikasök i förebyggande syfte ska ske där båda parter ser behovet och nyttan av en sådan insats. Polisen gör själv sina prioriteringar och bedömningar. I de fall polisen väljer att bistå skolan med narkotikasök sker detta utan kostnad för skolan. Detta innebär att skolan kan önska men inte styra över och planera narkotikasök.

5.2 Fristående skola

Fristående skolor faller som privaträttsliga objekt utanför begreppet myndighet. Förvaltningslagen ger därför inte utrymme för polisen att bistå en fristående skola med samma stöd som en kommunal skola. I polismyndighetens riktlinjer konstateras dock att det brottsförebyggande och bakomliggande syftet med åtgärden måste beaktas. Till polisens uppgift hör att förebygga brott. Man säger därför att det inte kan uteslutas att polisen även kan ge en fristående skola stöd med narkotikasökhundar inte bara i situationer vid misstanke om brott utan även för sök i brottsförebyggande syfte. Man konstaterar dock att rättsläget i detta fall är oklart.

Detta innebär att en fristående skola vanligen är hänvisad till att samarbeta med en privat aktör.

6. Elevskåp och väskor

6.1 Elevskåp

Vid narkotikasök är elevskåpen intressanta då de är ett vanligt förvaringsställe.

JO har bedömt att elevskåp, med hänsyn till deras syfte och de villkor som gäller för elevernas användning, inte är att betrakta som slutna förvaringsutrymmen i förhållande till skolan ([JO dnr 7914-2016](#)). Skåpen ägs av skolan och lånas ut till eleverna.

- Lån av elevskåp ska regleras i ett särskilt skåpavtal mellan skolan och eleven.
- Rektor har befogenhet att öppna skåp och kontrollera skåpet.
- Rektor har rätt att kontrollera väskor och liknande som kan antas förvara narkotika.
- Skolan rekommenderas att låna ut lås för att kunna öppna och kontrollera skåp.

Att öppna skåp kan ske antingen när hundsöket företas, då rektor öppnar och lyfter ut innehåll (det bör stå i policyn att inga värdesaker får förvaras i skåpet) så att sökhunden kan söka av invändigt i skåpet för att utröna om det är detta eller intilliggande skåp som är källan till markeringen.

En möjlighet är också att möta upp eleven när denna anländer till skolan, (innan skåpet har öppnats) och att man då gemensamt öppnar skåpet – när inga andra elever närvarar. Här har man också en bra möjlighet att öppna en dialog med eleven.

6.2 Rätten att kontrollera medhavad väska

Rektorn och av rektorn utsedda personer har möjlighet enligt 6 kap. 5 § Skollagen att undersöka väskor och andra föremål som är avsedda för förvaring som elever har med sig. Om det är befogat för att begränsa risken för ordningsstörningar, kränkningar, brott eller för att upprätthålla säkerheten. Kläder som någon bär på sig får inte undersökas med stöd av bestämmelsen.

En sådan undersökning får endast utföras om den står i proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. Vår tolkning, när det gäller proportionalitetsprincipen, är att en markering från en narkotikasökhund motiverar en undersökning av väskor. Detta är inte rättsligt prövat.

Den som utför undersökning av väskor och andra föremål får aldrig använda sig av tvång eller våld. Om en elev vägrar att låta sin väska eller annat föremål undersökas bör i stället de disciplinära åtgärder som regleras i 5 kapitlet skollagen tillämpas.

Undersökning av väska eller dylikt ska dokumenteras. Men det finns inga reglerade formkrav på hur dokumentation ska göras. Förslag på checklista finns längts bak i materialet.

7. Vad ska skolan tänka på vid upphandling av privat aktör?

7.1 Skolans drogpolicy

Varje skola ska ha en drogpolicy och handlingsplan som beskriver regler, de förebyggande insatser och hur skolan agerar vid oro och misstanke om narkotika och andra substanser som policyn omfattar.

Narkotikasök med hund ska ses som en insats av flera inom ramen för skolans policy och förebyggande insatser.

7.2 Riktlinjer

Endast förebyggande syfte

Privata aktörer får endast söka narkotika i förebyggande syfte. Misstänker man att man hittat narkotika får den privata aktören inte röra det och polis ska tillkallas.

7.3 Kravspecifikation vid upphandling

Det finns många aktörer med olika kompetens och erfarenhet och att det för en beställare kan vara svårt att navigera rätt. Genom att kravställa mot följande punkter säkerställer du både kvalitet och justa arbetsförhållanden för hundarna, och du utesluter även oseriösa aktörer. Kriterierna innefattar:

- Årlig godkänd tjänstbarhetsbedömning av oberoende tredje part, som testat hundförarens teoretiska kunskaper i bl.a. lagstiftningen samt ekipagets träffsäkerhet och kapacitet. Notera att det finns olika typer av certifieringar. BOSH ställer krav på 100 % träffsäkerhet och inga felmarkeringar. Samt att hunden testas på de narkotika-preparaten som är vanligast bland ungdomar, vilket är rimliga krav med tanke på konsekvenser och påföljder.
- Sekretessåtagande gentemot skolan.
- Registrerat företag som praktiserar god företagsamhet och innehar ansvarsförsäkring.
- Transportörstillstånd från Jordbruksverket samt godkänt fordon av Länsstyrelsen.
- Tillstånd att bedriva ekonomiskverksamhet med hund från Länsstyrelsen. 6 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192).

Genom att anlita en aktör som är certifierade av BOSH så kan du vara trygg i att de uppfyller både de lag- och kvalitetskrav som ställs för professionella sökhundsekipage. Arbete pågår med att ta fram en standard för ISO-certifiering som beställaren kan kravställa mot och den beräknas vara klart 2026/2027.

När man anlitar ett privat sökhundsföretag är det bra att tänka på att be och få veta vilka dofter hunden är tränad att söka efter. Detta är de dofter hunden kan komma att markera. Där vissa kombinationer är mer eller mindre lyckade än andra.

För vidare information om Branschorganisationen för sökhundar se bosh.nu

7.4. Avtal

Vid anlitan av privat aktör bör denna presentera ett avtal som upprättas mellan beställaren och aktören. Avtalet bör bland annat innehålla:

- Uppdragets innehåll och omfattning.
- Sekretessåtagande gentemot skolan.
- Rutin för rapportering av genomförda uppdrag.
- Pris.
- Tvist och force majeure.
- Försäkran om att ansvarsförsäkring finns.

7.5. Genomförande av hundsök

- Ekipaget bör alltid åtföljas av representant från skola. Tydliga skåpavtal där det framgår att eleverna är ansvariga.
- Vid påträffande av narkotika ska polis tillkallas.
- Har polisen inte möjlighet att komma, får polisen ange hur rektorn ska agera.
- Vid markering får representant som medföljer under sökandet muntlig information.
- Skriftlig återrapportering får inte kunna länkas till individ på grund av GDPR.

SKOLANS CHECKLISTA

- Drogpolicy.
- Handlingsplan.
- Informera föräldrar och elever att skolan arbetar med narkotikasökhundar.
- Skåpavtal med eleverna.
- Lista med skåp kopplat till eleverna och extra lås.
- Avtal med sökhundsföretaget.
- Skolpersonal tillgänglig för att följa hundföraren.
- Tillgänglig stege för eventuella höga markeringar (under takplattor i tak).
- Elevhälsan är förberedd för samtal/frivilliga drogtester med elever där markeringar skett.

DOKUMENTATION FÖR UNDERSÖKNING AV TILLHÖRIGHETER

Plats		
Datum/tid		
Person från skolan som utfört undersökningen.		
Anledning till undersökningen, ex markering av narkotikahund.		
Namn på elev vars väska/föremål genomsöks.		
Har något omhändertagits under undersökningen?	☐ Ja	☐ Nej
Om ja, vad har omhändertagits?		
Eleven har informerats om undersökningen.	☐ Ja	☐ Nej
Om ja, när informerades eleven?		